

واکسن‌های کووید-۱۹ تزریق‌شده در ایران، چقدر تاثیرگذار بودند؟

10 خرداد 1401

پژوهشگران دانشگاه علوم پزشکی شیراز با انجام یک مطالعه اثربخشی چهار واکسن سینوفارم، اسپوتنیک V، آکسفورد-آسترازنکا و کووایران برکت را در کاهش ابتلا، بستری و مرگ‌ومیر ناشی از کووید-۱۹ بررسی کردند.

به گزارش «مادران و دختران» به نقل از ایسنا، در حال حاضر برنامه‌های واکسیناسیون گسترده در سراسر جهان برای مهار شیوع ویروس سارس-کوو-۲ در حال انجام است. در ایران نیز واکسیناسیون بیماری کووید-۱۹ از ۲۱ بهمن‌ماه ۱۳۹۹ ابتدا برای بیماران دچار نقص ایمنی، افراد مسن و کارکنان بهداشتی، آغاز شد.

برنامه واکسیناسیون، با سایر واکسن‌های کووید-۱۹ مجاز از سوی وزارت بهداشت ایران، مانند «سینوفارم» و «آکسفورد-آسترازنکا» برای افراد گروه خطر بالینی (بیماری‌های خاص) ادامه یافت و سپس واکسیناسیون کلیه بزرگسالان انجام شد. در انتها نیز جمعیت بالای ۱۲ سال مشمول برنامه واکسیناسیون شدند. در مجموع ۷۸ میلیون و ۶۶۵ هزار و ۲۵۶ واکسن کووید-۱۹ در سطح کشور تجویز شد.

با ظهور جهش‌های جدید در ویروس سارس-کوو-۲ به ویژه جهش‌های نگران‌کننده، نگرانی‌هایی در مورد اثرات محافظتی واکسن‌ها به وجود آمد. برخی مطالعات حاکی از کاهش اثر حفاظت‌کننده واکسن‌ها در برابر سویه‌های مختلف ویروس بود.

بر همین اساس پژوهشگران دانشگاه علوم پزشکی شیراز با انجام یک مطالعه، اثربخشی چهار واکسن پرمصرف در برنامه ملی واکسیناسیون ایران علیه ویروس سارس-کوو-۲ را بررسی کردند.

در این مطالعه اثربخشی چهار واکسن [سینوفارم](#)، اسپوتنیک V، آکسفورد-آسترازنکا و کووایران برکت در برابر ابتلا، بستری در بیمارستان و مرگ ناشی از سویه‌های در گردش، از بهمن ۱۳۹۹ تا مهر ۱۴۰۰ در ایران مورد ارزیابی قرار گرفت.

از بین چهار واکسن تزریق‌شده، واکسن‌های سینوفارم و آکسفورد-آسترازنکا، برای استفاده اضطراری توسط WHO تایید شده‌اند؛ ولی واکسن‌های اسپوتنیک V و کووایران برکت، تنها به صورت منطقه‌ای به صورت اضطراری استفاده شدند.

برای انجام این تحقیق، یک میلیون و ۸۸۲ هزار و ۱۴۸ نفر از ساکنان بالای ۱۸ سال استان فارس، مورد بررسی قرار گرفتند و اطلاعات ثبت‌شده این افراد در چهار پایگاه داده، تحلیل شد. داده‌های مورد

استفاده در این مطالعه شامل؛ داده‌های مربوط به اطلاعات جمعیت‌شناختی افراد، نوع واکسن تزریق‌شده و تعداد دوز، سابقه ابتلا به [کووید-۱۹](#)، بیماری‌های زمینه‌ای، علائم بیماری، سابقه بستری در بیمارستان به علت کووید-۱۹ و ثبت مرگ‌ومیر بود.

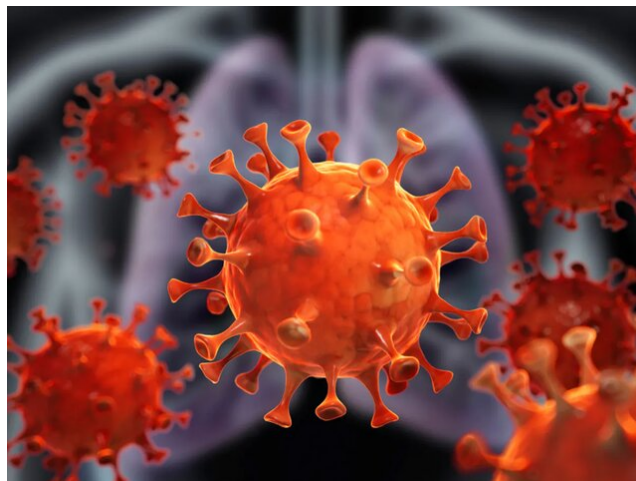
به گفته پژوهشگران این تحقیق، تا پیش از انجام این مطالعه هیچ مطالعه‌ای در ایران در مورد اثربخشی واکسن‌ها در شرایط واقعی انجام نشده بود.

بررسی‌های این مطالعه نشان داد که از کل جمعیت بررسی‌شده در این مطالعه، ۷۵.۳۳ درصد سینوفارم تزریق کرده بودند. همچنین ۱۴.۸۷ درصد استرازنکا، ۸.۱۸ درصد کووایران برکت و ۱.۶۲ درصد نیز اسپوتنیک V دریافت کرده بودند. در این مطالعه؛ حدود ۲۷ درصد از افراد ۱۸ تا ۴۴ سال و حدود ۶۵ درصد از افراد ۴۵ تا ۶۴ ساله دو دوز واکسن تزریق کرده بودند.

یافته‌های این مطالعه نشان می‌دهد که واکسن کووایران برکت حدود ۸۸ درصد، آسترازنکا نزدیک به ۸۵.۵ درصد، سینوفارم حدود ۸۰ درصد و اسپوتنیک V نزدیک به ۷۴.۵ درصد در کاهش میزان تست‌های مثبت کووید-۱۹، اثرگذار بوده‌اند. همچنین این تاثیرگذاری در خصوص کاهش بستری، برای واکسن کووایران برکت حدود ۸۶.۵ درصد، آسترازنکا ۸۱.۵ درصد، سینوفارم حدود ۷۲ درصد و اسپوتنیک ۶۷.۵ درصد بوده است. همچنین تاثیرگذاری در برابر مرگ ناشی از کووید-۱۹ نیز برای واکسن کووایران برکت حدود ۹۸ درصد، واکسن آسترازنکا نزدیک به ۹۲ درصد، سینوفارم حدود ۸۶ درصد و اسپوتنیک V نزدیک به ۷۵ درصد بوده است.

محققان این مطالعه می‌گویند که عوامل متعددی مانند تاخیر در عرضه واکسن‌ها، تحریم و ... در کمبود واکسن در ایران نقش داشته‌اند. یافته‌های این مطالعه نشان داده است که با وجود این شرایط، برنامه واکسیناسیون گسترده واکسن‌ها (حتی با واکسن‌هایی مانند اسپوتنیک V و کووایران برکت که اطلاعات محدودی در خصوص اثربخشی و تاثیر آن‌ها وجود دارد)، با کاهش چشمگیر موارد شناسایی‌شده ابتلای کووید-۱۹ و بستری در بیمارستان و مرگ‌ومیر ناشی از این بیماری مرتبط بوده است.

این بررسی نشان داد که تزریق دو دوز از هر یک از این واکسن‌ها با محافظت قابل‌توجه در برابر مرگ مرتبط است. با این وجود در این مطالعه مشخص شد که واکسن سینوفارم در مقایسه با دیگر واکسن‌های مورد استفاده، در طول زمان پیگیری با خطر مرگ‌ومیر بالاتری همراه بوده است. دلایل این‌که چرا دو دوز واکسن سینوفارم نسبت به سایر واکسن‌ها با محافظت کمتری در برابر مرگ‌ومیر مرتبط بوده، همچنان مبهم است. این پژوهشگران تاکید می‌کنند که اگرچه تفاوت زیادی در میزان مرگ‌ومیر در بین جمعیت‌هایی که انواع مختلف واکسن‌ها را در این مطالعه دریافت کرده‌اند، وجود نداشته است؛ ولی این موضوع باید در مطالعات آینده مورد بررسی قرار بگیرد.

این مطالعه به طور کلی اثربخشی تمامی واکسن‌های کووید-۱۹ موجود در ایران را بعد از دومین دوز نشان می‌دهد.

با وجود این‌که در این مطالعه اثربخشی واکسن کووایران برکت در کاهش تست‌های مثبت، بستری و مرگ‌ومیر ناشی از کووید-۱۹ نسبت به اثربخشی دیگر واکسن‌ها بیشتر بوده است، ولی محققان این طرح تحقیقاتی تاکید می‌کنند که اثربخشی واکسن کووایران برکت در این مطالعه، باید با احتیاط تفسیر شود. چرا که تا کنون نتایج فاز سوم کارآزمایی بالینی این واکسن هنوز منتشر نشده است. همچنین اکثر واکسن‌های کووایران برکت، در فاز سه و چهار برنامه واکسیناسیون تزریق شده‌اند. به همین دلیل در مقایسه با سه واکسن دیگر، افرادی که واکسن کووایران برکت تزریق کرده‌اند، دوره فالوآپ یا پیگیری کوتاه‌تری داشته‌اند و به همین دلیل وضعیت سلامتی بهتری داشته‌اند. به علاوه مانند واکسن اسپوتنیک V به دلیل این‌که تعداد افراد کمی واکسن کووایران برکت را تزریق کرده‌اند، میزان تاثیرگذاری محاسبه‌شده برای این واکسن‌ها ممکن است محکم و قوی نباشد.

به گفته پژوهشگران درگیر در این تحقیق، این مطالعه محدودیت‌های مختلفی نیز داشته است که به طور کامل در مقاله شرح داده شده است.

نتایج به‌دست آمده از این مطالعه نشان می‌دهد که اجرای برنامه واکسیناسیون در ایران، با کاهش قابل توجه عفونت‌های شناسایی‌شده کووید-۱۹، میزان بستری در بیمارستان و مرگ‌ومیر مرتبط با کووید-۱۹ همراه بوده است. این نتایج پیشنهاد می‌کند که استراتژی‌های واکسیناسیون گسترده با واکسن‌های موجود، در کوتاه‌ترین زمان ممکن اجرا شود.

محققان این مطالعه می‌گویند که یافته‌های این تحقیق اولین گزارش جهانی واقعی برای واکسن ایرانی کووایران برکت با نتایج و نقش قابل توجه در اهداف ایمن‌سازی جمعی است.

در انجام این تحقیق، علیرضا میراحمدی‌زاده، علیرضا حیران و محسن مقدمی از مرکز تحقیقات بیماری‌های غیرواگیر دانشگاه علوم پزشکی شیراز، کامران باقری لنکرانی از مرکز تحقیقات سیاست‌گذاری سلامت دانشگاه علوم پزشکی شیراز، محمدرضا صراطی، محمد حبیبی پژوهشگران مدیریت آمار و فناوری اطلاعات دانشگاه علوم پزشکی شیراز، اورنگ ایلامی از دانشگاه علوم پزشکی شیراز و فاطمه حیران از هلدینگ مدیس با یکدیگر مشارکت داشتند.

یافته‌های این مطالعه اردیبهشت ماه سال جاری به صورت مقاله علمی با عنوان «اثر بخشی واکسن‌های کووید-۱۹ در پیشگیری از عفونت، بستری شدن در بیمارستان و مرگ: یک مطالعه کوهورت تاریخی با استفاده از داده‌های ثبتی ایران در طول برنامه واکسیناسیون» در نشریه Open Forum Infectious Diseases با ضریب تاثیر ۳.۸۳۵ منتشر شده است.